

dige (II, 395). Tam pozivlja o. Rogerij poslušavce: „Častyte tedaj te S. Divice, de vass sturè premágat vaše Sourážnike . . . bodite h' tem andohtlivi, kir od nyh iméli bote pomuč ú žjulejnu, inu po smèrti takú guišnu, kakor AMEN“. — Efekten je konec 50. pridige (na dan Rešnjega Telesa, I, 568). V njem pripoveduje o. Rogerij, da so celo že živali počastile sveto Rešnje Telo in pripoveduje, kako ga je nekoč v Veroni počastil celo sam — hudič. Nato nadaljuje: „Tu, kar djâl je ta hudyč inu sturil: spomnite, ali: bi le nas najimèlu spodbóst k' eni právi andohti prútje S. R. Tellésu. Za tu, O Dúše karšanske! de napámetniši nabóte, kakòr ta naúmna živyna; de poredniši na bóte, kakòr ty Páklenski hudyči, právim h' vam . . . *Venite* . . . Pridimo, pokleknímo, pozhastímo, recímo: češénu bode S. R. Tellú. AMEN“. Lep, celo fin konec ima pridiga na božični večer (II, 596). Rogerij pozove vernike: „ . . . kir . . . gossel, pišaâl, cyther nimamo, po exemplu teh Angelou taistu (namr. dete Jezusa) iz petjam počastimo, rekoč: Enu je Deite rojenu &c. cantus“.

(Dalje prihodnjič.)

Nekaj literarne korespondence.

Objavil dr. G. Čremošnik.

1.

Na Dunaji 9. decembra 1870.

Dragi prijatelj!

Najprvo mi je zeló drago, ker iz Tvojega poslednjega lista vidim, da ti je Izteklôsem v „Zvonu“ imponiral¹. Res je mož posebne vrste človek, kakoršnih zdaj nij uže po Slovenskem. Ali Ti morebiti misliš, da so še?

Vprašáš, kako se meni godí? — Stara pesen! Kakor se mi je godilo uže toliko let. Za poslednjo števílko „Pavlihe“ sem bil dolžan ostal za papir in za tiskovíno, kar je zdaj v redu, hvala bogú! Sicer so moji edini dohodki na mesec 30 gld., katere imam, ker namesto Stritarja opravljam delo „kontrolnega redaktorja“ z g. Cigaletom pri prelaganji državljskih zakonov. Dela imam res samo

¹ 1870, list 23. dné 1. decembra, na str. 366-7 v dramatski sliki „Stóperv“, ki ima za podpis črki S. L., kar priča, da je skupno delo Stritarjevo in Levstikovo.

toliko, da ga malo ne nič nij; a na Dunaji človek z 1 gld. na dan jedva léze za jed in pijačo. — Kje je potem obleka in stanovanje? In tudi te pečkè dobivam na Stritarjevo ime, a ne na svoje, ker opravljam delo namesto njega, ki tacih stvarij nij tako vaje. Saj veš, kako je na svetu: bog je velik, človek majhen! Vidiš, tako se pita prokleti izdajica slovenskega naroda!

Nekaj zelo resnega bi Te rad vprašal. Ali je tržáška čitalnica iz Maribora od Tomšiča in Zarnika dobila kaj natisnenega, naj se dalje ne naroča na „Pavliho“? To sem na Dunaji zvedel baš na Preširnove svečanosti dan od necega človeka, ki je moj znanec, in bil je v Mariboru takrat, ko je „Narod“ najhuje divjal ná-me. To mi je tako hudo delo, da uže teden dnij nobeno noč nijsem zaspal! Tomšič, moj nekdanji prijatelj, kateremu sem toliko pisal za „Narod“, in kateri me pozná, ako hoče, kakor me Ti poznaš, bil me je zgrabil prvi ter edini izmej vseh slovenskih novín. A bodi si to, ker je bilo javno, mit „offenem Visier“, kakor se govori; nego če je delal res tudi zavratno, to je žalostno! Da je bil dr. Zarnik zelo razkačen, to rad verujem, in vedel je tudi zakaj ter v skrivnem kotu svojega srca čutil, da je zaslužil. Pripoveduje se, da je plakal, ko je videl karikaturu svoje podobe. Njemu torej vse in rad opráščam. Drugače je s Tomšičem! Ko so me novine poslednjič najhuje trgale in dunajski slovenski mladeniči me srečavali, gledáje v tla — toliko da nijso pred menoj pljevali — takrat jaz nijsem imel ob čem živeti. Sapienti sat!

Kar se dostaje „Zvona“, zvedi, da prestane izhajati. Še eno številko dobodete in potlej mir besedij! Da „Zvon“ o tem do zdaj nij črnil naravnost, posebno v zadnjem listu besedice, to je Stritarjeva tajna. V prihodnjem listu vzame slovó od čitateljev, in tam ob kratkem pove svoje misli. Saj Ti sam vidiš, ali se je zdaj vže opirati na slovensko čitateljstvo ali ne? „Zvon“ je do zdaj imel toliko naročnikov, da bi še bil izhajal; nego kdo vé, koliko jih odpade z novim letom, posebno kar so ga tako okidali po novinah? Koliko je ljudij, ki bi ga radi čitali, samo naročiti se ne bi drznili sè strahú od veljavnih mož! Taka je stvar, in mi jo poznamo, ker se z njo borímo.

Prosim Te, da o vseh mojih zasebnih stvaréh nikomur ne zineš besedice, ker to je odločeno samo Tebi. Oprosti, da Ti uže poprej nijsem odgovoril. Ti ne veš, v kacijh situvacijah sem bil! Prejmi srčno zahvalo za trud, katerega si imel z razprodajo „Pavlihe“ in za novce, katere si mi tako prijateljski redno pošiljal!

Pozdravi vse prijatelje in posebno tudi Krsnika¹, kateremu blagovoli povedati, da sem prejel list o smrti njegove Olge! A najlepše pozdravlja Tebe in Tvojo gospó

Tvoj stari prijatelj

Levstik.

III. Rudolfsgasse 34.

2.

V Ljubljani 17. 4. 72.

Dragi prijatelj!

Tvoje drago mi pismo ni bilo edino, ki mi je došlo zaradi izkaza vplačil; izpuščenih je bilo le 5 imen, pa dobil sem 4 reklamacije. Kdo je vse homatije kriv, zvedel si po številki „Sl. N.“ od 16. t. m. — To Ti bodi v malem dokaz, kakošne ljudi imamo pri listu; sploh pa Ti kaže ves „Slov. Nar.“ v poslednjem času, kakim rokam je izročeno vodstvo glasila slovenskega razumništva! Jaz sem vednih sitnosti in zadreg s temi ljudmi tako sit, da me najbolj mika, vse skupaj popustiti. Če se ne varam popolnem, trdil bi, da velika večina delničarjev ni nikakor s postopanjem „Sl. N.“ zadovoljna; če ravno ljudje javno ne kriče zavolj tega, čuje se sem ter tja dosti odločen glas o tem; „Sl. N.“ zdaj ni več, vsaj ne bi smel biti — po mojem mnenji — organ male frakcije onih mefistov, ki vse negirajo². Ker je prešel v last društva, v katerem so zastopane razne politične barve slov. narodnjakov, moral bi se list po tem ravnati in brigati se samo za sveto našo skupno reč, na strani pustivši vse te gnjusne osebnosti. Če tega nesmiselnega ravsa in kavsa pri nas ne bo skoro konec, bogme, da pojde vse na dvoje. Prav izvrstno pripravljamo se takó na sprejem ... naših gospodov sosedov na jugu in na severu!

Z našim društvom³ pa je takóle: pravila prišla so ta mesec z Beča, kjer so toliko časa ležala zato, ker je bil neki referent bolan; zoper društvo nima vlada ničesar, le pravila morajo se nekoliko po navadni šabloni premeniti. Upajmo, da bo skoro kàj, pa da pojde potém — (po dovoljenji) hitreje izpod rok. Če se bo htelo to doseči, treba bo pač stvar drugače zgrabiti.

¹ Trgovec Ferko Krsnik, član tržaške čitalnice, bil je tudi eden izmed Levstikovih zaveznikov zoper „Triglav“ l. 1864 ter si tudi dopisoval z njim. Ali se tam ni ohranilo nič Levstikovega?

² Vošnjak, Jurčič in drugi „mladi“. Glej Vošnjak, Spomini II., str. 183.

³ Društvo „Narodna tiskarna“, ki je imelo nalogo, da ustanovi v Ljubljani tiskarno, tako da bi se „Sl. N.“ lahko preselil iz Maribora v Ljubljano. Gl. Vošnjak II., str. 174 in Prijatelj, Kersnik I., str. 189 sl.

Vrlo pametno bo, če hočeš poslati ob enem s svojim deležem plačilo tudi za gospode Truden, Kastelic, Kurent in Tomšić, pa makar tudi za druge, ki še niso plačali — bo meni nekaj dela prihranjenega. Zato Ti že kar naprej reče „boglonaj“, Tebe in druge Tržaške prijatelje (Jesenko) pozdravljajoč Tvoj Grasselli.

3.

Ljubljana 16. (1.) 873.

Dragi prijatelj!

Ako je Trstenjak pisal o 540 naročnikih, je to tako razumeti, da do novega leta nij bilo več plačanih. Kdor pa naše razmere pozna, ve, da slovensko občinstvo nikoli o pravem času pred novim letom ne pošilja naročnine, ampak v prejšnjih letih, kakor je iz knjig razvidno, do novega leta nij več kakor 200 do 300 plačalo. Celi mesec januar in februar pošilja se naročnina; zato se list samo tem starim naročnikom ustavi, kateri ga nazaj pošljejo ali direktno pišejo, da izstopajo. Tako se je ravnalo vsako leto in tudi letos in jih je res bilo kakih 40 do 50, večidel duhovniki, kateri se retournirali list. Namesto teh je pa blizo 200 novih naročnikov pristopilo in če tudi do danes še niso vsi stari naročniki poslali naročnine, dobivajo vendar list in se kakor skozi prejšnja leta smatrajo za naročnike. Končno pa vsi plačajo, nekteri celó prosijo, naj jih čakamo na naročnino.

Seveda bi dobro bilo, ko bi že tak red pri nas bil vpeljan, da s 1. vselej samo ti liste dobivajo, kateri so plačali. Pa to pri nas še ne gre. Če enkrat na 1200 naročnikov pridemo in mislim da v 1 letu se to utegne zgoditi, potem tudi pri nas lahko odločnejše postopamo.

Zdaj se vedno nekoliko čez 1000 Narodov razpošilja in pride vsaki dan 10 do 20 poštnih nakaznic, tako da bodo menda do sredi februarja vsi plačali.

Kar se Trstenjakovega čudnega obnašanja proti Narodu tiče, je mož nekoliko razžaljen, da mi na vse strani neodvisno postopamo in da nismo hoteli v Razlagov rog trobiti, ko je krivo zapel. Nekoliko pa ga ženira, da za „Zoro“ ne more dobiti nobenega poštnega sodelavca, med tem, ko je naš listek preskrbljen za 10 „Zor“.

Mož je prestar za izdavanje lepoznanšk. lista in bi to moral mlajšim močem pripustiti. Morala je dobra v molitvenih knjigah, pa v kratkočasnem branji se nam studi. „Zora“ je še dosti slabejša od nekdanje Čbele, tedaj smo v beletristiki srečno za 15 let nazaj prišli, namesto naprej.

Pošljite nam včasí kako notico. Sicer nam ne manjka gradiva, kakor vidite iz lista, pa več je ranovrstnih novosti, tem bolj dopada časopis.

V Ljubljani zdaj imamo 120 naročnikov, za 40 več od preje. Gorica nam je tudi nove dala, Trst pa ne posebno.

Srčno Vas pozdravljam

Vaš udani

Dr. Vošnjak.

„Narod“ zdaj menda redno dohaja v Trst.

*

Priobčena pisma so bila namenjena Matiji Žvanutu, priljubljenemu trgovcu in uglednemu rodoljubu tržaškemu, ki je umrl 5. avgusta 1881 v Trstu, v 46. letu svojega delavnega življenja. „Edinost“ se ga spomnila 10. avg. 1881 (VI. let., štev. 32) s pristrčnim nekrologom, v katerem povečuje značaj in zasluge rajnkega takole: „Rajnki je bil mož plemenitega srca, bistrega uma in kakor solnce čist rodoljub. Srednje šole je dovršil v Gorici, potem pa se je poprijel trgovine, s katero se je mnogo let v Trstu pečal. Bil je ud mnogih slovenskih društev, rojanskej čitalnici večletni načelnik, podpiral je zdatno naše slovstvo in literarne zavode; pri nesrečnej banki „Sloveniji“ je mnogo zgubil, a to mu ni ohladilo ljubezni do naroda. Užival je splošno spoštovanje, rad je bil v družbi ter popeval slovenske pesmi i napival navdušene zdravice. Kamorkoli je prišel v družbo, vladalo je veselje, donelo petje, bilo je navdušenje. Prijatelji so ga srčno ljubili, ker je bil vedno odkrit, prijazen in milosrčen. Pogreb je bil v nedeljo ob petih popoldne velikanski, vdeležilo se ga je mnogo ljudstva iz vseh stanov . . . Tržaški pevci so mu zapeli pred hišo in v cerkvi „Nad zvezdami“ tako mило in krasno, da je bila vsa množica ganjena . . .“ — Enako tople besede Žvanutu v spomin je napisal „Slov. Narod“ (štev. 182; 12. avg. 1881), ki pravi med drugim: „Matija Žvanut je bil kaj izurjen trgovec, a tako vsestransko izobražen, da tolike izobraženosti nahajaš le redkoma pri kakem trgovci. Bil je pri vsem tem jako pohleven, rekel bi skoro skromen, tako da se nij širokoustno urival na čelo, niti v javnosti niti v zasebnej družbi. Znal t. j. govoril in pisal je razne jezike ter se tudi rad bavil z njih slovstvom. Jugoslovansko-srbohrvatsko mu je bilo posebno pri srci; nij čuda, da je poleg slovenskih pesnij najrajši popeval srbsko-hrvatske, katerih se je bil privadil ona leta, ko je živel mej Srbi in Hrvati na Ogrskem, v Slavoniji, Hrvatski in zdaj razpuščenej Vojaškej krajini. Zadnje mesece je bil zastopnik

zavarovalnice „Slavije“ v Trstu. Bil je pokojni Matija rodoljub — ne po modi, ampak z dušo in telom. Narodna bila mu je pokojna žena, narodno odgojiti otroka (sina Matija in hčerko Marijo) bila mu je najsvetejša dolžnost. Po rodoljubu smo danes žalovali pred vsem, ko smo ga v obilici spremili k zadnjemu počitku ...“ In „Ljublj. Zvon“ je prinesel v svoji septemberski številki l. 1881 (str. 578) notico o njegovi smrti: „... Matija Žvanut je bil vsestranski omikan trgovec, plemenit rodoljub, velik prijatelj slovenske leposlovne knjige in blag osoben prijatelj mnogim književnikom slovenskim. Bodi mu blag in časten spomin!“

Z Levstikom sta si bila prijatelja že izza njegovega tajništva pri tržaški čitalnici (1860–1862) ter si ostala prav do Žvanutove smrti. Ohranjenih je iz njune korespondence le sedem listov Žvanutovih Levstiku in pa ena dopisnica. Dasi so iz l. 1870 ohranjeni štirje listi, nimamo med njimi pisma, ki je gorenji list Levstikov odgovor nanj.¹ Kako vestno je Žvanut Levstiku vodil in nadziral razprodajo „Pavlihe“ v Trstu, priča njegov dopis Levstiku z dne 18. 5. 1870:

Ljubi prijatelj! Tvoj „Pavliha“ se tú v Trstu prilično dobro prodaja. Še le včeraj jutro sem tabakarni Ulčerjevi via della Caserma z drugim brojem tudi prvega izročil. Prvi je uže razprodan, a drugi bil bi tudi, da mu je cena 10 nov. kakor prvemu. Za zdaj sem tudi za drugega v ceno po 10 dovoljil, da mu pojde izpod rok. Ako Ti je cena po 10 n. zadostna, pošlji bodočega broja svobodno tudi 30 iztisov, sicer pa le deset. — Ko bodem Ulčerji tretji broj predal — pobral bom novce za dva prva ter ti jih poslal. V nedeljo sem bil zopet v Ljubljani, i opazil, da je dohod „Pavlihe“ v naši Ateni pravi dogodjaj, naj uže bodo sodbe o njegovej vrednosti i zadržaji še tako različne. Tvoj „potrébnik“ ali Ribničan obeta postati nova stoječa figura, ter se bo de gotovo čedalje bolj prikupil. — Da bi mi ne bilo zopet za moj „Zvon“ List 9 posebno reklamacijo delati, prosim Tebe, da preskrbiš, da ga do bom, i da se mi ga v prihodnje redno pošilja. —

Bog.

Matija.

„Pavliha“ je toliko boljši od „Triglava“ i „Brenclja“ kolikor je Triglav večji od Pavlihe, i Pavliha večji od brenclja.

¹ Z zgoraj objavljenim Levstikovim pismom M. Žvanutu je dobila važna dr. Avg. Žigonova študija: „Prijateljska zgodba iz Levstikovega življenja“ v letošnjem „Slovanu“ (števil. 2–6) dobrodošlo zaključno vinjeto.